

**ОЗНАЙОМЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МИСТЕЦЬКИХ
ДИСЦИПЛІН З ОБРАЗОМ БОГОРОДИЦІ (НА ЗРАЗКАХ ПОЕЗІЇ
Т. ШЕВЧЕНКА)**

Рівень культурності, освіченості, національної свідомості кожного українця можна визначати за тим, чи обізнаний він із творчістю духовних провідників української нації, перше місце серед яких належить Тарасу Шевченку. Майбутніх учителів мистецьких дисциплін слід залучати до участі у позааудиторних заходах, присвячених вшануванню пам'яті Кобзаря, проводити з ними заняття, виховні години, екскурсії, експедиції з метою вивчення його літературної спадщини. Під час усіх вищеназваних форм організації навчально-пізнавальної діяльності студентів ефективно здійснюється їх національно-патріотичне виховання, усвідомлення відповідальності за долю нації і держави.

Щоб майбутні учителі змогли на високому рівні організувати навчально-виховну роботу з вивчення особливостей створеного Т. Шевченком образу дівчини/жінки, вічного жіночого ідеалу – Божої Матері, слід ознайомити їх із сучасними дослідженнями цього образу в творчості народного генія. Це дослідження таких науковців, як В. Красицької, Ю. Барабаша, Т. Бовсунівської, В. Бородіна, Ю. Гончар, І. Дзюби, Є. Колесникової, О. Мамедової, І. Петровської, Ю. Івакіна, В. Пахаренка та багатьох інших. На основі їх аналізу можемо зробити висновок про різнопрочитання Шевченкових філософських, глибокорелігійних творів, але всі дослідники одностайні у тому, що в обожнюванні жінки-матері поет відтворив національні особливості душі.

Метою нашого дослідження є розкриття апокрифічно-фольклорного образу Богородиці в поетичних творах Тараса Шевченка.

У Т. Шевченка образ «народної» Богородиці продовжує давню народно-релігійну традицію, властиву архаїчним культурам, де побутувало поклоніння Богині-Матері у період панування матриархату. В християнські часи цей образ був заміщений образом Покрови (Богородиці).

В поемі «Марія» Тарас Шевченко розповідає про матір, яка, підкоряючись Божій волі, народжує сина для великої жертви заради спасіння всього людства.

Іван Дзюба у вступі до Шевченкового «Кобзаря» зазначає, що Шевченко «...йде за геніальним народним «примітивом» різдвяних співів, колядок і щедрівок, старовинних ікон і середньовічного вертепу, де Ісус Христос і Діва Марія «врастають» у селянське життя, стають «своїми», близькими і зрозумілими; все незужите емоційне багатство народної душі, весь «запас» її людяності обертається на цих євангельських персонажів, так само небесних, як і земних, які і далеко, і поруч» [3, с. 36]. Великою любов'ю і святістю огортає Т. Шевченко Божу матір, розповідаючи про її життя, історію народження Ісуса, його дитинство. Поет подає нам зовсім не біблійну історію життя Марії до народження Спасителя: Марія – не дружина тесляра Йосипа, а його наймичка (це було ближче поетові).

Першим провіщенням майбутньої незвичайної долі стає дівоча краса Марії. Урочисто й із захопленням звертається Т. Шевченко до Богородиці:

О світе наш незаходимий!

О Ти, Пречистая в женах!

Благоуханний сельний крине! [3, с. 599].

Одне із основних символічних значень лілії («крину») – непорочність, безгрішність, у християнстві ця квітка є емблемою святих дів; у народних уявленнях вона пов'язувалася не лише з дівочою цнотою, а й з водою, яка була невіддільною від землі (вислів: «Будь багатий, як земля, а здоровий як вода»).

Слід відмітити, що у своєму «Кобзарі» поет відтворює усі віхи жіночої долі, починаючи з дитячої приязні («Ми вкупочці колись росли»), дівочого кохання (в «Катерині», «Причинній», «Тополі»), щастя материнства («Сова», «Сліпий», «Княжна», «У нашім раї на землі»), – до зрадливого кохання («Коло гаю в чистім полі», «У тієї Катерини») [1, с. 215]. Для Т. Шевченка немає на землі нічого святішого від матері з немовлям на руках, він глибоко страждає за всіх своїх «покриток», зведених, збезчещених дівчат. У поемі Шевченко

«подвигом життя Богоматері ніби освячує материнство взагалі і «незаконне» особливо (бо воно найстражденніше)» [3, с. 37].

Марія знаходиться на найближчому до Всевишнього щаблі. Плід її гріха приніс спасіння людям. Змучена жінка в найтяжчу хвилину єдина не втратила віру, підхопила добро, не дала його зупинити – уможливила майбутній порятунок людства, яке вбило її дитину. Вчення свого сина Божа Матір понесла «святим огненным словом» у душі апостолів, Ісусових учнів, що виявилися «нетвердими й душеубогими» [2, с. 359].

В кінці поеми звучить оптимістичний мотив незнищенності, воскресіння Богородиці в душах українського народу: *...а ти, / Мов золото в тому горнилі, / В людській душі возобновила, / В душі невольничій, малій, / В душі скорблящей і убогій* [3, с. 615]. Цим самим Т. Шевченко утверджує «образ відродження правди, потоптаної можновладцями, в серцях простого люду, є перифразою Шевченкового образу України...» [3, с. 38].

Таким чином, геній українського народу Тарас Шевченко створив образ Святої Матері, що дала світові Спасителя, а разом з тим і надію на краще майбутнє. Варто відзначити, що образ Богородиці втілює в собі високе духовне начало, внутрішню силу, вміння гідно зносити усі випробування і страждання, а також найвищий прояв гуманізму і самопожертви.

Поданий нами матеріал можна використовувати майбутнім учителям мистецьких дисциплін під час розробки і уроків, і позакласних заходів у школі з вивчення творчого доробку незламного духом письменника Тараса Шевченка.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вічний як народ: Сторінки до біографії Т. Г. Шевченка: навч. посібник / [автори-упорядники: О. І. Руденко, Н. Б. Петренко]. – К.: Либідь, 1998. – 272 с.
2. Росовецький С. Біблійні мотиви у творчості Шевченка / С. Росовецький // Темі і мотиви поезії Тараса Шевченка / [Ю. Барабаш, І. Дзюба, В. Пахаренко, О. Боронь та ін.]. – К.: Наукова думка, 2008. – С. 344–372.
3. Шевченко Т. Г. Кобзар. Повна ілюстрована збірка / Т. Шевченко / [передм. І. Дзюби]. – Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2010. – 720 с.